

Received: 19 April 2023

Revised: 12 July 2023

Accepted: 12 July 2023

CAUSAL RELATIONSHIP FACTORS AFFECTING COMMUNITY EMPOWERMENT FOR DRUG PREVENTION AND SOLUTIONS ON THE NORTH-EASTERN BORDER

Narissara JARIYAPAN¹, Chindalak VADHANASINDHU¹ and Kasemsarn CHOTCHAKORNPANT¹

¹ Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Thailand;
narissara.jari@stu.nida.ac.th (N. J.)

Handling Editor:

Professor Dr.Chanathat BOONRATTANAKITTIBHUMI European International University, France
(This article belongs to the Theme 1: Humanities & Social Sciences for Sustainable Development)

Reviewers:

1) Assistant Professor Dr.Aksorn SAWASDEE	Phranakhon Rajabhat University, Thailand
2) Assistant Professor Dr.Arun SONCHAI	Phetchabun Rajabhat University, Thailand
3) Assistant Professor Dr.Teeraphat KITJARAK	Phetchabun Rajabhat University, Thailand

Abstract

The objective of this research was to study the relationships of factors affecting the community empowerment for drug prevention and solutions in the North-Eastern border. This research used a mixed method. A quantitative research approach had an analytical unit at the village level amount 385 villages in 7 districts from 7 provinces of the North-Eastern border. The qualitative research was conducted by interviewing 6 experts and experienced drug professionals. The results found that the factors namely sense of community, public participation, social capital, and transformational leadership had a direct and indirect positive influence on the community empowerment for drug prevention and solution in the North-Eastern border. Therefore, The public sector should focus on increasing people's sense of community and sense of ownership of the local area and the problems. This also included creating mutual trust, building trust for the leader, developing their feeling of homogeneity and security to incorporate news and information that can be considered important in addressing drug problems in border areas. Furthermore, the public sector should be motivated to take part in the operation for a truly inclusive purpose.

Keywords: Community Empowerment, Drug Prevention and Solutions, North-Eastern Border

Citation Information: Jariyapan, N., Vadhanasindhu, C., & Chotchakornpant, K. (2023). Causal Relationship Factors Affecting Community Empowerment for Drug Prevention and Solutions on the North-Eastern Border. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*, 12(2), 100-112. <https://doi.org/10.14456/tisr.2023.9>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นริศรา จริยะพันธุ์¹, จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์¹ และ เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์¹

¹ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; narissara.jari@stu.nida.ac.th (นริศรา)

บรรณาธิการผู้รับผิดชอบบทความ:

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชนทัต บุญรัตนกิตติภูมิ มหาวิทยาลัยบูรพา อินเทอร์เน็ต ประเทศฝรั่งเศส
(บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของหัวเรื่องที่ 1: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้พิจารณาบทความ:

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักษร สวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ สนใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร กิจจักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิธีการศึกษาแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณ มีหน่วยวิเคราะห์ในระดับหมู่บ้าน จำนวน 385 หมู่บ้าน จาก 7 อำเภอ ใน 7 จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ด้านยาเสพติดจำนวน 6 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ทูทางสังคม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักในความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การเป็นเจ้าของพื้นที่ และเป็นเจ้าของปัญหา ตลอดจนการสร้างให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสร้างความเชื่อมั่นต่อตัวผู้นำ และความรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกัน เพื่อเพิ่มเติมข้อมูลด้านการข่าวที่ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้ภาคประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ความเข้มแข็งของชุมชน, การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด, ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อมูลการอ้างอิง: นริศรา จริยะพันธุ์, จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์ และ เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *สหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 12(2), 100-112. <https://doi.org/10.14456/tisr.2023.9>

บทนำ

ปัญหายาเสพติดถือได้ว่าเป็นภัยคุกคามร้ายแรงของสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ซึ่งในปัจจุบันการแพร่ระบาดของปัญหา ยาเสพติดได้มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งปริมาณการผลิต การค้า และการจำหน่าย (Supply) ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้ง การพัฒนาตัวยาและส่วนผสมของยาเสพติดรูปแบบใหม่เพื่อให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้เสพแต่ละ ประเภท (Demand) ทั้งนี้สถานการณ์ความรุนแรงของการการแพร่ระบาดของยาเสพติดภาพรวมทั่วประเทศ มีจำนวนคดี ยาเสพติด จำนวนผู้ต้องหาเพิ่ม และจำนวนยาเสพติดของกลางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด, 2563) โดยเฉพาะพื้นที่แนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการลักลอบลำเลียงยาเสพติด เข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์รัฐประหารในประเทศเพื่อนบ้านซึ่งนำไปสู่การก่อกวนไม่สงบในประเทศ เป็นช่องโหว่ให้กลุ่มนักค้ายาเสพติดเร่งผลิตและลักลอบขนส่งเข้าสู่พื้นที่ตอนในของประเทศไทย ตลอดจนลาวได้ กลายเป็นเป้าหมายและทางผ่านสำคัญในการลักลอบขนส่งเมทแอมเฟตามีนไปยังประเทศปลายทาง โดยในปี พ.ศ. 2564 สามารถตรวจยึดยาบ้าในพื้นที่ลาวในปริมาณที่สูงขึ้นจากปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 669 และมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่ติดกับลาว มีการตรวจพบและ จับกุมเมทแอมเฟตามีนได้มากขึ้น และกลายเป็นพื้นที่เฝ้าระวังสูง (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยา เสพติด, 2565)

ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2563-2565 ได้มีจุดเน้นเพิ่มเติมเรื่องการเสริมสร้างความ เข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดนภายในประเทศ รวมถึงการพัฒนากลไกการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดตามแนวชายแดน การปฏิบัติการจิตวิทยามวลชนสัมพันธ์ และการสร้างการเป็นอาสาป้องกันยาเสพติดใน หมู่บ้านตามแนวชายแดน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563) โดยแผนงานเสริมสร้าง หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งนั้น เพื่อให้ชุมชนสามารถควบคุมปัญหาเสพติดให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือสามารถขจัดยาเสพติดให้หมดไปจากชุมชน ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน อีกทั้งสามารถขยาย เครือข่ายการแก้ไขปัญหาให้ขยายต่อไปเป็นการลดความรุนแรงของปัญหาและขจัดปัญหาในระดับสังคมส่วนรวม (ชนธัญ แสงพุ่ม และคณะ, 2554) ดังนั้น เพื่อให้ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในระดับพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของ ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อต่อยอดสู่แนวทาง การดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของ การวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนที่มีการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ด้วยจิตสำนึกร่วมกัน มีบทบาทและขีดความสามารถใน การจัดการเรื่องต่างๆ โดยกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะต้องดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำ และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้คนมีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถจัดการกับปัญหาที่ เกิดขึ้นได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง จิตสำนึกความเป็นชุมชน การมี ส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และการพอใจกับการพึ่งตนเอง และการบริหารงานปกครองของรัฐที่เน้นการกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ที่ดีภายในชุมชนที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ณรัชชกร ศรีทอง, 2558; พีรธร บุญรัตน์ และคณะ, 2552)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมถือเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การ ในการดำเนินกิจกรรม (สมบัติ นามบุรี, 2562) ทั้งนี้ประชาชนอาจเข้าร่วมได้ใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ (Cohen & Uphoff, 1980) โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารและการพัฒนา (เมตต์ เมตต์การณจิต, 2556) เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ รับทราบและเผชิญปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางบวก ทางลบ ทางตรง ทางอ้อม หรือเป็นผู้ที่สนใจ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552)

แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เครือข่าย และภาคประชาสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการกระทำร่วมกัน โดยผ่านความคาดหวัง ภาวะผูกพัน ความไว้วางใจ ข้อมูลข่าวสาร และบรรทัดฐาน (Coleman, 1988) ทั้งนี้เครือข่ายทางสังคมจะสร้างบรรทัดฐานแบบแลกเปลี่ยนและส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นทางสังคม ในขณะเดียวกัน ความเชื่อมั่นทางสังคมเองก็ช่วยเพิ่มให้เกิดเครือข่ายทางสังคมได้ด้วย (พลอย สืบวิเศษ, 2561) ดังนั้นทุนทางสังคมจึงช่วยเพิ่มศักยภาพการทำงาน ช่วยลดต้นทุนการทำงาน และช่วยให้เกิดบรรทัดฐานเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวม ตลอดจนการจำกัดพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ (กมลวรรณ วรรณธำ, 2553) องค์ประกอบของทุนทางสังคม ประกอบด้วย ความเชื่อมั่นไว้วางใจ ความผูกพันช่วยเหลือกัน ความเอื้ออาทร มีพันธะทางสังคมต่อกัน การรวมกลุ่ม/เครือข่าย และกำหนดแนวปฏิบัติ/บรรทัดฐานร่วมกัน (สุพรรณิ ไชยอำพร, 2560)

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามและเพื่อนร่วมงาน โดยการสร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจ ความจงรักภักดี และสร้างความผูกพันในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนสภาพหรือความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้น โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันในอันที่จะบรรลุเป้าหมาย และมีความสามารถที่จะชักจูงผู้อื่นให้ร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ (พรนพ พุกกะพันธุ์, 2544) ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือที่เรียกว่า "4I's" (Four I's) คือ (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน หมายความว่า ลักษณะของกลุ่มคนที่มีความรู้สึกร่วมกัน อาจอยู่ในรูปแบบของชุมชนที่เป็นสถานที่หรือชุมชนเสมือนที่เลือกปฏิบัติต่อสิ่งที่มีความสนใจร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีการพึ่งพาอาศัย ห่วงใยต่อกัน การมีส่วนร่วมในการเติมเต็มความรู้สึกที่ขาดหายและเปี่ยมไปด้วยพลังของความผูกพันในชุมชน สู่การสร้างความสัมพันธ์และความผูกพันที่แนบแน่น โดยประกอบขึ้นจากความหลากหลายทางสังคมแต่สามารถ ผสมผสานความสนใจไว้รวมเป็นหนึ่งเดียว องค์ประกอบของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน McMillan & Chavis (1986) ได้เสนอองค์ประกอบพื้นฐานของความสำนึกร่วมแห่งความเป็นชุมชนแบ่งออกเป็น 4 มิติที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นสมาชิก การมีอิทธิพลต่อกัน การผสมผสานและเติมเต็มความต้องการ และการแบ่งปันอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกัน

แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2553) ได้เสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพในชุมชน โดยการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรการที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้จำเป็นจะต้องใช้จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่คิดที่จะพึ่งระบบการดำเนินงานของภาครัฐเท่านั้น แต่ชุมชน

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกร่วม และดำเนินการภายในชุมชนด้วยตนเอง ทั้งนี้จะเป็นการใช้ภูมิปัญญา ระบบประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ผสานกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับหน่วยงานอื่น แล้วนำองค์ความรู้หรือบทเรียนที่ได้มาสร้างรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชน (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2557)

สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทุนทางสังคม

สมมติฐานที่ 2 ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สมมติฐานที่ 3 ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมมติฐานที่ 4 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมมติฐานที่ 5 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมมติฐานที่ 6 ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานที่ 7 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานที่ 8 การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานที่ 9 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยการวิเคราะห์ในระดับหมู่บ้าน จำนวน 385 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของ Hair et al. (2018) ซึ่งใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับจังหวัดแบบเจาะจงในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

7 จังหวัด จากนั้นสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างระดับอำเภอ จังหวัดละ 1 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร อำเภอชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอบุ่งคล้า จังหวัดบึงกาฬ และอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี จากนั้นจึงแจกแบบสอบถามกับผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในพื้นที่ 7 อำเภอ จำนวน 544 หมู่บ้าน และได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่มีความสมบูรณ์กลับมา จำนวน 385 หมู่บ้าน และการวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค 3 และ ภาค 4 จำนวน 2 คน ปลัดอำเภอและรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่รับผิดชอบงานด้านยาเสพติดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 4 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 วิธีการ ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการแจกแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และมีผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมเท่ากับ 0.979 โดยให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม AMOS และนำผลการวิจัยเชิงปริมาณมาเป็นแนวทางสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ และเสนอแนะเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน

ผลวิเคราะห์ตรวจสอบค่าสถิติตัวแปรแบบจำลองผลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 ตัวแปรแฝง ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านทุนทางสังคม ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และด้านความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมจำนวน 19 ตัวแปรสังเกตได้ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.245-0.826 มีค่าพิสัยที่ 2.60-4.00 ค่าต่ำสุด 1.00 และสูงสุด 5.00 มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.27-4.07 อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางถึงระดับมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.50-0.68 แสดงว่า ข้อมูลมีการกระจายอยู่ใกล้กับค่าเฉลี่ยโดยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังกล่าวมีค่าไม่เกิน 30% ของค่าเฉลี่ยและมีค่าความแปรปรวน (Variance) หรือค่ากำลังสองของค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวัดการกระจายของข้อมูลอยู่ระหว่าง 0.25-0.46 โดยมีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง (-0.54) ถึง 0.14 มีค่าความโด่ง (Kurtosis) มีค่าระหว่าง (-0.32) ถึง 0.92 มีค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน (Coefficient of Variation: CV) ระหว่าง 13.17%-20.45%

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด

โมเดลการวัดภาพรวมของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวม มีจำนวน 5 องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง) ตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านทุนทางสังคม ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และด้านความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีตัวบ่งชี้ (ตัวแปรสังเกตได้) ของแต่ละองค์ประกอบ รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 ตัวบ่งชี้ ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี/ผ่านเกณฑ์ โดยมีค่า

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

Chi-Square = 80.293; df = 65.0; Sig. = 0.096 และ CMIN/df. = 1.235 และมีค่าสถิติของดัชนีต่าง ๆ ดังนี้ CFI = 0.998; GFI = 0.979; AGFI = 0.938; RMSEA = 0.025; RMR = 0.009; NFI = 0.987; IFI = 0.998 โดยตัวแปรสังเกตได้ของทั้ง 5 องค์ประกอบ มีน้ำหนักค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 0.71-0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดยตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละองค์ประกอบมีความสามารถในการเป็นองค์ประกอบเดียวกัน เนื่องจากมีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (CR) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (AVE) ผ่านเกณฑ์ และมีความเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง เนื่องจากค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) ผ่านเกณฑ์

ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างของแบบจำลอง

แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โมเดลมีจำนวน 5 ตัวแปรแฝง ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านทุนทางสังคม ด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และด้านความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมจำนวน 19 ตัวแปรสังเกตได้ หลังจากปรับค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างสองตัวแปรโดยใช้ค่าสถิติดัชนีการปรับโมเดล (Modification Index) ผลวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี/ผ่านเกณฑ์ โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า Chi-Square = 102.353; df = 85.0; Sig. = 0.097 และ CMIN/df. = 1.204 ทั้งนี้ผลวิเคราะห์หลังปรับโมเดล พบว่า ดัชนีมีความสอดคล้องและค่าสถิติเหล่านี้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้ง 7 ดัชนี ได้แก่ CFI = 0.997; GFI = 0.973; AGFI = 0.941; RMSEA = 0.023; NFI = 0.984; IFI = 0.997 และ RMR = 0.008 ซึ่งทั้ง 7 ดัชนี เป็นค่าที่เหมาะสมเป็นตามเกณฑ์แสดงว่า แบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลรวมของตัวแปร (ทางตรงและทางอ้อม) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าอิทธิพลรวมของตัวแปรที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากที่สุด คือ ตัวแปรด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ($\lambda = 0.63$) รองลงมาคือ ด้านทุนทางสังคม ($\lambda = 0.54$) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ($\lambda = 0.25$) และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\lambda = 0.17$) โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร สามารถอธิบายความแปรปรวนของความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดได้ร้อยละ 55

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีอิทธิพลทั้งทางตรง และทางอ้อมในเชิงบวกต่อตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยมีตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชน ทุนทางสังคม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวแปรส่งผ่าน ทั้งนี้สามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาตามสมมติฐานการวิจัย ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน

	สมมติฐาน	ผลลัพธ์	อิทธิพล	เส้นทาง	สัมประสิทธิ์	R ²
H1	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทุนทางสังคม	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.79***	62.0%
H2	ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.72***	58.0%
H3	ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.36***	58.0%
H4	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.17*	58.0%
H5	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.32***	58.0%
H6	ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสาพิต	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.30**	55.0%
H7	ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสาพิต	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.18*	55.0%
H8	การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสาพิต	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.17*	55.0%
H9	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสาพิต	ยอมรับ	ทางตรง	เชิงบวก	0.19**	55.0%

สมมติฐานที่ 1 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทุนทางสังคม โดยความรู้สึกและความตระหนักในการเป็นสมาชิกของชุมชน เป็นความรู้สึกส่วนบุคคลที่เกิดขึ้น มีการทำกิจกรรมและมีการแบ่งปันความรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับ Wood (1971 อ้างถึงใน McMillan & Chavis, 1986) ที่กล่าวถึง ความรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะก่อให้เกิดมิตรภาพระหว่างกันในกลุ่มสมาชิก และการกำหนดสัญลักษณ์ของความเป็นสมาชิกในชุมชนยังก่อให้เกิดเป็นสายใยทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกันของคนในชุมชนได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pooley et al. (2005) ที่พบว่า ทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนจะเพิ่มมากขึ้นได้จะต้องอาศัยการเพิ่มความตระหนักของชุมชนในแต่ละรายบุคคล

สมมติฐานที่ 2 ทุนทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยหมู่บ้านที่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งมีเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดี สมาชิกมีความไว้วางใจกัน จะช่วยเสริมแรงให้ผู้นำสามารถทำงานได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ วรรณธน์ (2553) ที่ระบุถึงประโยชน์ของทุนทางสังคมว่าจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน โดยคนทำงานจะสามารถทำงานได้ง่ายขึ้น และสอดคล้องกับ ชีระวัฒน์ จันทิก และคณะ (2559) ที่พบว่า ทุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำในการบริหารขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็ง และงานวิจัยของ พลอย สืบวิเศษ (2561) ที่ระบุถึงองค์ประกอบของทุนทางสังคม ทั้งเครือข่ายทางสังคมและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ที่จะทำให้สมาชิกในหมู่บ้านหรือชุมชนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หมู่บ้านที่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง จะยิ่งทำให้ผู้นำเกิดความมุ่งมั่น ตั้งใจทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากยิ่งขึ้น มั่นใจและกล้าที่จะนำพาสมาชิก และอยากที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลอื่น

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

สมมติฐานที่ 3 ทูทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหมู่บ้านที่มีทูทางสังคมที่เข้มแข็ง สมาชิกมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในพื้นที่จะช่วยให้สมาชิกในหมู่บ้านมีความมั่นใจและกล้าที่จะให้ข้อมูลหรือร่วมมือดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ เพื่อหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Danieri et al. (2002) ซึ่งพบว่า การเพิ่มขึ้นของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมที่เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับ โสณกุลย์ ทรัพย์สมบัติ (2556) และ สุริรัตน์ โบจรัส (2559) ที่พบว่า ชุมชนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีลักษณะเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูลกันตลอดเวลา มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม มีผู้นำที่มีความสามารถ เมื่อชุมชนมีปัญหา ทูที่ชุมชนมีทุกด้านจะนำมาสู่การมีส่วนร่วมในการร่วมค้นหาปัญหาและศึกษาแนวทางที่เหมาะสมที่นำมาสู่การสร้างแผนปฏิบัติการและแก้ไขปัญหาให้เหมาะสม โดยผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ และประเมินผล

สมมติฐานที่ 4 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เกิดขึ้นจากความผูกพัน ความรัก จนทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของพื้นที่ และต้องการที่จะปกป้องและพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งความรู้สึกนี้จะเป็แรงผลักดันให้ประชาชนในฐานะสมาชิกของหมู่บ้าน ออกมามีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด สอดคล้องกับแนวคิดของ McMillan & Chavis (1986) ที่กล่าวถึง การเข้าร่วมกับกลุ่มสมาชิกเกิดขึ้นจากการได้รับการเติมเต็มความต้องการในด้านของความปรารถนา ซึ่งแสดงถึงความต้องการทางอารมณ์ในสิ่งที่สนใจจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมต่างๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Reid et al. (2017), Peterson et al. (2011), Lardier Jr. (2018) และ Peterson & Reid (2003) ที่พบว่า ความตระหนักเรื่องปัญหายาเสพติด และการป้องกันปัญหายาเสพติดให้กับคนในชุมชนจะส่งผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สมมติฐานที่ 5 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้นำที่มีการแสดงออกอย่างชัดเจน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านเห็นได้ถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และการกระตุ้นให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass & Avolio (1994) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมี อิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตามโดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ วรรณศิริวิไล และ วันทนี จันทรเอี่ยม (2557) และ สิงห์ ปานะชา (2558) ที่พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และส่งผลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และส่งผลต่อประสิทธิภาพของเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สมมติฐานที่ 6 ทูทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเสมือนญาติมิตร ความไว้วางใจกันของคนในหมู่บ้าน จะช่วยให้ประชาชนเกิดความมั่นใจที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านของตน รวมทั้งการที่หมู่บ้านมีกฎกติกาที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันจะเป็นเสมือนทุนที่ช่วยส่งเสริมให้หมู่บ้านเกิดความพร้อม มีความสามารถในการจัดการกับปัญหายาเสพติด สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพล นาหนองตูม (2562), วุฒิชาติ ทอนศรี และคณะ (2557) และ ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2557) ที่พบว่า ทูทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการกับปัญหายาเสพติด โดยอาศัยระบบเครือข่ายทางสังคม การติดต่อสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หรืออาจใช้ภูมิปัญญา ระบบประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ผสานกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับหน่วยงานอื่น แล้วนำองค์ความรู้หรือบทเรียนที่ได้มาสร้างรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนก็ได้

สมมติฐานที่ 7 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นความรู้สึกของประชาชนในพื้นที่ที่แสดงออกถึงการเป็นสมาชิก เป็นเจ้าของพื้นที่ มีความหวงแหน และต้องการปกป้องหมู่บ้านของตนเองจากปัญหายาเสพติด รวมทั้งความ

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

ภาคภูมิใจในการสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านของตนเองจนได้รับการยอมรับให้เป็นหมู่บ้านกองทุนแม่ของแผ่นดิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาดา ทาสีเงิน (2558) ที่พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนควรสร้างจิตสำนึก รักชุมชน ให้ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เช่นเดียวกับ ปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ (2557) ที่พบว่า ศักยภาพชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น จำเป็นจะต้องใช้จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน ในการร่วมเป็นเจ้าของปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น และดำเนินการภายในชุมชนด้วยตนเอง

สมมติฐานที่ 8 การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การให้ข้อมูล การแจ้งเบาะแส การร่วมในเวที ประชาคมทั้งการวิเคราะห์ค้นหาปัญหา ค้นหาผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตลอดจนการเฝ้าระวังรักษาโดยกระบวนการ ของชุมชน ซึ่งหมู่บ้านที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง จะส่งผลให้หมู่บ้านนั้นสามารถแก้ไขปัญหา ยาเสพติดโดยกระบวนการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประยุทธ์ วัฒนะสุข (2563) และ จักรธร พลคชา (2563) ที่พบว่าปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อป้องกันยาเสพติด โดยถือเป็นการดำเนินงานที่สร้างความยั่งยืนในการแก้ปัญหา มากกว่าการดำเนินการจาก ภายนอกทั้งหมด

สมมติฐานที่ 9 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด โดย ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีวิธีคิดนอกกรอบ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นแบบอย่างในการพฤติกรรม ให้กับสมาชิก มีความจริงใจ จริใจในการแก้ไขปัญหา รู้จักประสานการทำงานกับภาคส่วนอื่นๆ สามารถกระตุ้นและ สร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนธัญ แสงพุ่ม และคณะ (2554) ที่พบว่า บทบาทของ กลุ่มผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ มีจิตมุ่งมั่นที่ และความตระหนักของผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการ เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด

ทั้งนี้ข้อค้นพบจากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ล้วนส่งผลทางบวกต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่ และเป็นไปตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ใช้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งถ้าหากเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนที่ยังไม่เกิดความเข้มแข็งอาจต้องมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจนกว่า หมู่บ้านจะมีความพร้อม นอกจากนี้การทากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านต่างๆ ในพื้นที่ควรมีการบูรณาการ เป้าหมายการทำงานร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม มาตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ ชุมชนตามแนวชายแดน อาจไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจนเท่ากับมาตรการปราบปรามที่มีการรายงานผลอย่างเป็น รูปธรรม แต่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านตามแนวชายแดนนั้น จะช่วยให้ชุมชนสามารถต่อสู้กับปัญหา ยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างยั่งยืน เพียงแต่ต้องใช้ระยะเวลา ด้วยเหตุนี้การสร้างความเข้าใจถึง ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนความจริงจังของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา และการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินงานให้เกิดขึ้น เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว งบประมาณที่จัดสรรไปสำหรับกิจกรรมใน การป้องกันยาเสพติดอาจจะสูญเปล่า และอาจต้องสูญเสียงบประมาณในส่วนของการปราบปรามเพิ่มขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

- 1) ควรเร่งสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/เจ้าของพื้นที่/เจ้าของปัญหา เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักใน การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ก่อนที่จะเชิญชวนหรือขอความร่วมมือให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ
- 2) ควรสร้างกระบวนการทุนทางสังคมให้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการสร้างควมไว้วางใจ เพื่อช่วยภารกิจด้าน การข่าว
- 3) ควรมีการพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างภาวะผู้นำเพิ่มเติมให้กับกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน อยู่เป็นประจำเพื่อรองรับ สถานการณ์ปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

- 4) ควรมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ให้ความสำคัญต่อเนื่อง และไม่มีความซ้ำซ้อนกันในกิจกรรมของแต่ละหน่วยงานที่ต้องการเข้ามาสร้างความเข้มแข็งของคนในพื้นที่
- 5) ควรให้ภาครัฐเป็นหน่วยงานสนับสนุนเรื่องการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่ และให้บทบาทหลักในการคิด ตัดสินใจ และลงมือทำเป็นหน้าที่ของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ วรรณธำ. (2553). *ทุนทางสังคมกับการจัดการความรู้ชุมชนพึ่งตนเอง*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- จักรธร พลคชา. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชนัญญ์ แสงพุ่ม, จิยาพร กันตารณวัฒน์ และ วิภาวรรณ ยิ่งยบล. (2554). *การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในลักษณะไตรภาคี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). *กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธีระวัฒน์ จันทิก, จิรวีร์ ศิริศักดิ์สมบูรณ์ และ กนกอร เนตรชู. (2559). *การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพในการบริหารชุมชนเข้มแข็ง*. วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคลล้านนา, 4(2), 52-59.
- ประยุทธ์ วัฒนะสุข. (2563). *การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน กรณีจังหวัดลพบุรี*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 12(1), 347-361.
- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2557). *ศักยภาพชุมชนในการจัดการแก้ไขปัญหาเสพติด*. บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนครั้งที่ 4 เซ็นทารา โฮเต็ล แอนด์ คอนเวนชันเซ็นเตอร์, 11-13 มิถุนายน 2557.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2544). *ภาวะผู้นำและการจูงใจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.
- พลอย สืบวิเศษ. (2561). *ทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานภาครัฐและผลการดำเนินงานของภาครัฐในประเทศไทย*. นนทบุรี: โรงพิมพ์รัตนไตร.
- พีรธร บุญยรัตน์, บุญส่ง กวยเงิน และ พัฒน์ศักดิ์ กระต่ายน้อย. (2552). *การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน*. พิษณุโลก: พิทยสถานการพิมพ์.
- ภาดา ทาสีเงิน. (2558). *แนวทางการสร้างความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี*. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 10(1), 67-76.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2556). *ยุทธศาสตร์การพัฒนา: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติเชิงรุก*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการ.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ: ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรพล นาหนองตูม. (2562). *รูปแบบการส่งเสริมทุนทางสังคมสู่ชุมชนจัดการตนเองด้านยาเสพติด*. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 6(7), 3656-3670.
- วุฒิชชาติ ทองศรี, ชูศักดิ์ สุทธิสา และ กนกพร รัตนสุธีระกุล. (2557). *ทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ เขมรกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยชุมชน*. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 9(1), 93-103.

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

- สมเกียรติ วรรณสิริวิไล และ วันทนีย์ จันทร์เอี่ยม. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 8(2), 180-196.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-197.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553). *ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บางกอกเทคโนโลยีสแกนนิ่งแอนด์เซอร์วิส.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). *แผนปฏิบัติการด้านการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2565). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหา ยาเสพติด (พ.ศ.2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด.
- สิงห์ ปานะชา. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดขององค์กรบริหารส่วน ตำบลในเขตพื้นที่ชายแดนไทย-พม่า อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 7(2), 195-220.
- สุพรรณิ ไชยอำพร. (2560). ทูตทางสังคมกับการเสริมสร้างทุนมนุษย์ในเขตเมืองชายแดน กรณีศึกษาเปรียบเทียบ ประเทศไทยกับกัมพูชา. *วารสารการพัฒนาสังคม*, 19(2), 53-67.
- สุริรัตน์ โบริส. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการแก้ปัญหาการใช้สารเสพติด. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 7(2), 256-267.
- โสณกุญชร ทรัพย์สมบัติ. (2556). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด. *วารสารดุสิต บัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 3(2), 66-79.
- Bass, B., & Avolio, B. (eds.). (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. California: SAGE Publications.
- Cohen, J., & Uphoff, N. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120.
- Daniere, A., Takahashi, L., & NaRanong, A. (2002). Social Capital, Networks, and Community Environments in Bangkok, Thailand. *Growth and Change*, 33(4), 453-484.
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2018). *Multivariate Data Analysis*. 8th ed. Massachusetts: Cengage Learning.
- Lardier Jr., D. (2018). An Examination of Ethnic Identity as a Mediator of the Effects of Community Participation and Neighborhood Sense of Community on Psychological Empowerment among Urban Youth of Color. *Journal of Community Psychology*, 46(5), 551-566.
- McMillan, D., & Chavis, D. (1986). Sense of Community: A Definition and Theory. *Journal of Community Psychology*, 14(1), 6-23.
- Peterson, N., & Reid, R. (2003). Paths to Psychological Empowerment in an Urban Community: Sense of Community and Citizen Participation in Substance Abuse Prevention Activities. *Journal of Community Psychology*, 31(1), 25-38.

Peterson, N., Speer, P., & Peterson, C. (2011). Pathways to Empowerment in Substance Abuse Prevention: Citizen Participation, Sense of Community, and Police Responsiveness in an Urban US Setting. *Global Journal of Community Psychology Practice*, 1(3), 23-31.

Pooley, J., Cohen, L., & Pike, L. (2005). Can Sense of Community Inform Social Capital?. *The Social Science Journal*, 42(1), 71-79.

Reid, R., Forenza, B., Lardier Jr., D., & Garcia-Reid, P. (2017). Exploring the Predictors of Citizen Participation in Substance Abuse Prevention Activities. *Journal of Alcoholism & Drug Dependence*, 5(2), 1000260.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2023 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).